



Lunds universitet  
Institutionen för medier,  
kommunikation och journalistik.  
RET A21  
B-uppsats 7,5 hp.  
VT 2009.

# Retorikens roll vid förtroendekriser

- En studie om Wanja Lundby-Wedins retoriska försvarsstrategier i samband med AMF-härvan

**Examinator:**  
Sara Santesson

**Handledare:**  
Anders Sigrell

**Författare:**  
Anna Knutsson

## Innehållsförteckning

|   |    |
|---|----|
| 1. Inledning .....  | 3  |
| 1.1 Syfte och frågeställning.....                                 | 3  |
| 1.2 Moraliska aspekter.....                                       | 4  |
| 1.3 Definitioner .....  | 4  |
| 1.3.1 Kriskommunikation .....                                     | 4  |
| 1.3.2 Skandal.....  | 5  |
| 1.3.3 Relationen mellan trovärdighet, förtroende och tillit ..... | 5  |
| 1.4 Avgränsningar .....   | 6  |
| 2. Teoretiska utgångspunkter .....                                | 7  |
| 2.1 Bitzers retoriska situation .....                             | 7  |
| 2.2 Statusläran som analysverktyg .....                           | 7  |
| 3. Metod .....  | 9  |
| 3.1 Val av metod .....  | 9  |
| 3.2 Material.....   | 9  |
| 3.3 Bakgrund AMF-härvan .....                                     | 9  |
| 4. Analys .....   | 11 |
| 4.1 Den retoriska situationen .....                               | 11 |
| 4.2 Försvarsstrategierna .....                                    | 12 |
| 4.3 Blandade reaktioner.....                                      | 16 |
| 5. Avslutning.....  | 18 |
| 5.1 Diskussion .....  | 18 |
| 5.2 Slutsats .....  | 18 |
| 5.3 Sammanfattning.....   | 19 |
| 6. Referenslista.....   | 21 |
| 6.1 Tryckta källor:.....  | 21 |
| 6.2 Elektroniska källor:.....                                     | 21 |
| 6.3 Artiklar: .....   | 22 |
| 6.4 Övriga källor:.....   | 22 |

### **Bilaga 1:** Pressmeddelande från LO

# 1. Inledning

---

I mitten av mars tidigare i år avslöjas att AMF Pension delat ut miljontals kronor i bonus för 2008 till sina direktörer, trots att förvaltningen varit usel. Ett par dagar senare tillkännages dessutom att före detta VD, Christer Elmehagen, och före detta vice VD, Ingvar Skeberg, flyttat sina egna pensionskapital strax innan AMF beslutade om ett återtag på åtta procent från pensionsspararna. Efter avslöjandena riktades skarp kritik mot AMF:s styrelse, och då framförallt mot Landsorganisationens (LO:s) ordförande Wanja Lundby-Wedin, som vid den tiden även satt som styrelseledamot för AMF. Kritiken grundade sig främst i att Lundby-Wedin tidigare starkt kritiserat höga ersättningar till företagsledare, men ändå beviljat de mycket förmånliga avtalen till AMF:s direktörer.

Sällan sätts så stort fokus på kommunikation och förtroende som vid skandaler och kriser. Något som också blev ett faktum i samband med ovanstående exempel, då de omdiskuterade händelserna kring AMF övergick i en förtroendekris för Wanja Lundby-Wedin och övriga inblandade parter (DN, 090404). Den så kallade "AMF-skandalen" är emellertid inte unik i sitt slag. Med jämna mellanrum rapporterar media om diverse oegentligheter inom företag och organisationer, vilket ofta får stora konsekvenser för de inblandade aktörerna. Förmågan att hantera retoriska strategier i syfte att dämpa de negativa följder som vanligen uppstår efter en kris eller en skandal blir därmed en central aspekt i dagens samhälle på såväl individnivå som hos företag i stort.

## 1.1 Syfte och frågeställning

Uppsatsen avser att, utifrån ett retoriskt perspektiv, analysera Wanja Lundby-Wedins agerande under AMF-härvan. Med utgångspunkt i en fallstudie analyseras huruvida retoriska strategier praktiserats för att återuppbygga förtroendet efter en skandal. Något som görs för att därefter kunna sammanställa erfarenheter av framgångsrik, alternativt mindre framgångsrik, hantering av förtroendekriser. Studien har alltså ett didaktiskt syfte då den, utifrån en fallstudie, avser skapa en helhetsbild av de retoriska processer och försvarsstrategier som Lundby-Wedin använde sig av i samband med skandalen. Min förhoppning är att därigenom kunna omsätta uppsatsens teoretiska resultat i en praktisk kunskapsprocess som ökar förståelsen och kunskapen inför kommande förtroendekriser.

Syftet leder fram till den övergripande frågeställningen ”hur kan retoriska strategier användas för att återupprätta tilliten vid en förtroendekris?”. Genom att följa utvecklingen av LO-ordförandens uttalanden i media fokuseras vilka retoriska strategier som användes efter AMF-skandalen, samt vilka konsekvenser detta fick för hennes förtroende. Detta resulterar i den specifika frågeställningen ”om och i så fall på vilket sätt Wanja Lundby-Wedin använde sig av retoriska försvarsstrategier för att återfå förtroendet efter AMS-skandalen?”.

## 1.2 Moraliska aspekter

Med ambitionen att öka kunskapen om hur retoriska strategier kan användas för att återvinna tilliten vid förtroendekriser, kan studien framstå som ett verktyg för att hjälpa diverse aktörer att slingra sig från berättigad kritik. Detta är emellertid inte min avsikt. När organisationer, företag och även enskilda personer angrips av medier och allmänhet finns det i regel ett visst fog för angreppet. Samtidigt anser jag det vara av stor betydelse att samtliga parter alltid ges möjlighet att försvara sitt agerande, särskilt då media ofta framställer situationen som värre än vad den faktiskt är.

## 1.3 Definitioner

I samband med analysen av de retoriska strategier som användes under AMF-härvan utgör *kriskommunikation*, *skandal* och *förtroende* centrala aspekter. För att få en vidare förståelse för dessa begrepp, beskrivs och definieras dess innebörd nedan.

### 1.3.1 Kriskommunikation

Johansen och Frandsen (2007) menar att kriskommunikation kan uppfattas och definieras på flera olika sätt, men skiljer på en *snävare* och en *bredare* uppfattning. Till den förstnämnda hör den typ av kommunikation som används under en kris, eller då krisen redan är ett faktum, och som fokuserar på krisen som en specifik *händelse*. Denna uppfattning av kriskommunikation karaktäriseras även av att vara avsändarorienterad och handlingsinriktad. Den bredare uppfattningen av kriskommunikation kan istället liknas vid en *process* som innefattar det kommunikativa förloppet före, under och efter krisen. Till skillnad från den snävare definitionen, behandlar den bredare både avsändarens och mottagarens kommunikation. Kommunikationen ses därav mer som en dialog sinsemellan avsändarna och mottagarna än som enkelriktad information från avsändaren. För att undvika en allt för omfattande studie, syftar kriskommunikation i uppsatsen främst till den snävare uppfattningen av begreppet.

Övergripande avser kriskommunikation att ge trovärdig information som kan motivera adekvata åtgärder vid kritiska situationer (Sigrell, 2008). Då kriser och skandaler i hög grad är oförutsägbara, kan det emellertid vara svårt att avgöra vilken retorisk strategi som är den bäst lämpade för den specifika situationen. Något som förefaller vara kriskommunikationens yttersta problem (ibid.). Huruvida man som kommunikatör lyckats eller misslyckats med uppgiften avspeglar sig i det förtroendekapital man bär med sig när krisen ebbat ut. Därav är det alltid mottagarna som avgör om den valda strategin varit lämpad för sammanhanget eller inte.

### 1.3.2 Skandal

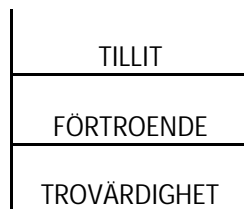
Enligt Johansson (2004:55) kännetecknas skandaler av ”att aktörer genom handling, förhållningssätt eller position kopplas till en överträdelse som andra aktörer finner upprörande eller som bryter mot vad som förväntas av aktören”. Skandalen kan alltså ses som ett socialt fenomen, som ofta får betydande konsekvenser i form av förtroendeförluster och minskad legitimitet för aktörerna i fråga. Vanliga åtgärder från organisationens sida efter skandalen är därför att byta ut någon aktör alternativt att ändra reglerna. Förtroendet för den organisation som berörs av skandalen behöver dock inte nödvändigtvis skadas av händelsen. Exempelvis tycktes förtroendet för länsstyrelsen i Örebro län inte påverkas avsevärt efter 1996 års avslöjande av landshövding Sigvard Marjasins manipulerande av representationskvitton (Palm & Falkheimer, 2005).

### 1.3.3 Relationen mellan trovärdighet, förtroende och tillit

Ett tredje centralt begrepp för studien är förtroende, vilket enligt Hedquist (2002) är närbesläktat och står i nära relation till trovärdighet och tillit. Definitionen av förtroendebegreppet kan därför med fördel göras utifrån en jämförelse med de två övriga likartade benämningarna.

Hedquist (2002) menar vidare att såväl trovärdighet som förtroende och tillit berör en relation mellan två aktörer, som avgörs efter någon form av kommunikativ handling. Samtliga tre begrepp kan anknytas till en tolkning av individers eller organisationers agerande, vilket gör mottagarnas uppfattning central. För att en källa ska kunna betraktas som trovärdig krävs tillförlitlighet, det vill säga att man håller det som sägs för sant. Utöver tillförlitlighet innefattar förtroende även en positiv värdering av källan, då det måste stå klart för mottagarna att avsändaren vill dem väl. Tillit kan i sin tur ses som en mer avancerad form av

förtroende, där mottagaren oftast har en djupare och mer personlig relation till aktören i fråga. På så sätt kan de tre begreppen ordnas efter en hierarkisk gradering, där tillit placeras högst och följs av förtroende och trovärdighet i nämnd ordning (se *fig 1.3.1* nedan). En annan aspekt är att trovärdighet rör egenskaper som tillskrivs källan eller avsändaren, medan förtroende och tillit rör relationen mellan sändaren och mottagaren.



*Fig 1.3.1 Reviderad version av "Tillitsstegen" (Hedquist, 2002)*

#### 1.4 Avgränsningar

För att studien inte skulle bli allt för omfattande valde jag att begränsa de teoretiska utgångspunkterna till Bitzers retoriska situation samt retorikens statuslära. På så vis kunde mer utrymme ges till uppsatsens analys och diskussion. Inledningsvis innefattade det teoretiska materialet även Benoits (1995) *apologialära*, som bland annat fokuserar på hur man går tillväga för att rädda sitt anseende. Då denna teori visade sig ha påfallande likheter med statusläran tillfördes inget av tyngd i analysen, varför jag senare valde att exkludera apologialäran från det teoretiska materialet.

## 2. Teoretiska utgångspunkter

---

*I följande avsnitt presenteras de infallsvinklar som jag har valt att utgå ifrån i analysen av Wanja Lundby-Wedins agerande i samband med AMF-härvan. Nedan beskrivs alltså de teorier som utgör underlaget för den kommande analysen.*

### 2.1 Bitzers retoriska situation

Enligt Bitzer (1997) uppstår en retorisk situation genom behovet att förmedla någon typ av information. Kommunikationen, eller det retoriska samtalet, skapas som ett svar på detta informationsbehov och är därför alltid situationsbunden. För att identifiera och beskriva en retorisk situation framhåller Bitzer de tre centrala elementen, *exigence*, *audience* och *constraints*. Det förstnämnda, *exigence*, utgörs av situationens tvingande behov eller problem. Det är detta problem som de retoriska strategierna syftar till att lösa. *Audience* åsyftar istället den publik som talaren eller författaren vill påverka genom sina retoriska handlingar. Slutligen utgörs situationens *constraints* av de hinder och förhållanden som påverkar informationsförmedlingens utfall.

Bitzers modell har kritiserats från flera håll. Den kanske mest uppmärksammade kritiken är den från Vatz (2000), som framförallt menar att begreppet *exigence* är allt för deterministiskt och inte tar tillräcklig hänsyn till aktörernas inverkan på den retoriska situationen. Självfallet handlar förtroendekriser om de berörda aktörernas agerande i situationen. Inte minst i fallet med AMF-härvan, då Lundby-Wedin aktivt måste förklara sitt agerande för att kunna återupprätta sitt förtroende. Ändå menar jag att *exigence*-begreppet ger ett bra stöd för att diskutera på vilket sätt kontext, förväntningar och problem samspelar vid en förtroendekris. På så sätt utgör Bitzers modell, i min mening, en bra grund för att i analysen kunna åskådliggöra AMF-härvans problematik på ett djupare plan.

### 2.2 Statusläran som analysverktyg

Den klassiska retorikens statuslära, som utgår från genren *genus judiciale*, kan användas för att se hur språket nyttjas för att debattera, legitimera och motivera olika former av socialt handlande. Läran handlar i korthet om vilken försvarsposition talaren väljer i en fråga. Alltså hur den anklagade väljer att förhålla sig till anklagelsen.

Statusläran kan ses utifrån en trappliknande modell med fyra övergripande nivåer, där det översta trappsteget utgör den starkaste försvarspositionen och den lägsta är bekännelsen. På den högsta nivån avgörs *faktamässiga* frågor, alltså huruvida det går att bevisa att den anklagade verkligen utfört handlingen eller om påståendet bygger på falska grunder. Något som i retoriska termer kallas *status coniecturae*. Om det inte går att frånkomma att händelsen skett och att handlingen begåtts av den anklagade, kan *definitionen* av händelsen ifrågasättas. På modellens andra nivå, *status finitionis* (av Lindqvist (2008) benämnt *status definitionis*), ifrågasätts därmed huruvida agerandet bör betraktas som olämpligt eller inte.

En tredje möjlig strategi är *status qualitatis*, vilket innebär att talaren hänvisar till olika omständigheter som kan komma att förmildra handlingen. Statuslärans tredje nivå kan i sin tur delas in i fyra underavdelningar, som alltså alla relaterar till beaktandet av särskilda omständigheter. Den första undernivån är *comparatio*, eller jämförelse, då personen i fråga hävdar att det varit nödvändigt att utföra en av två handlingar och att den som valdes var den bättre. Ett annat alternativ är *remotio criminis*, då handlingen eller brottet läggs över på en tredje part. *Relatio criminis*, som är en tredje underavdelning, innebär att brottet eller handlingen återförs på den som anklagar alternativt på brottsoffret själv. Den fjärde och sista varianten av status qualitatis är bekännelsen, eller *consessio*, vilket kan ske på två sätt. Antingen genom *purgatio*, som innebär att argumentera för att syftet var gott trots att själva handlingen var förkastlig, eller genom *deprecatio*, där den anklagade helt enkelt ber om ursäkt men samtidigt åberopar tidigare goda handlingar och förtjänster.

Slutligen återstår *status translationis*, eller överförande argumentation, som innebär ett ifrågasättande av de yttre formerna för debatten. Den anklagade menar då att frågan måste överföras till andra beslutsfattare eller debattörer som är mer lämpade att bedöma handlingen (Lindqvist, 2008).



## 3. Metod

---

*I avsnittet nedan görs en sammanställning och tolkning av det insamlade material som jag valt att utgå från i uppsatsen. Kapitlet redogör således främst för studiens metodologiska tillvägagångssätt samt det empiriska material som ligger till grund för den kommande analysen.*

### 3.1 Val av metod

Backman (1998) menar att användningen av en kvalitativ fallstudie lämpar sig väl då studien avser förklara, beskriva eller förstå olika komplexa företeelser och fenomen. Då uppsatsen syftar till att undersöka huruvida retoriska strategier används för att återuppbygga förtroendet efter en skandal, anser jag denna metod vara lämplig. Genom att grundligt studera ett specifikt fall möjliggörs en mer djupgående insikt om händelserna i fråga, då de detaljerade kunskaperna kan ges större utrymme. Vidare har studien en *explorativ*, eller undersökande, ansats. Något som gör att uppsatsen kan få en mer analytisk grund.

Användningen av en kvalitativ metod kan vara problematisk i den mening att risken för subjektiva värderingar ökar, vilket i sin tur kan tänkas ge upphov till att felaktiga tolkningar görs av det empiriska informationsmaterialet. Samtidigt är det i min mening svårt att undvika subjektiva tolkningar av något slag, oavsett vilken metod man väljer. En annan problematisk aspekt är att det kan vara känsligt att dra generella slutsatser utifrån studien, då den endast undersöker ett specifikt fall. Därav är det viktigt att understryka att analysens resultat enbart bygger på händelserna kring AMF-härvan.

### 3.2 Material

Som underlag för analysen har jag främst valt att utgå från Wanja Lundby-Wedins uttalanden i media samt de pressmeddelanden som skickades ut från LO. Detta material har kompletterats med utdrag från diverse debatt- och nyhetsartiklar som behandlat AMF-härvan.

### 3.3 Bakgrund AMF-härvan

Pensionsbolaget AMF, som ägs till lika delar LO och Svenskt Näringsliv, är ett livsförsäkringsaktiebolag med fokus på tjänstepensioner på både individ- och företagsmarknaden ([www.amf.se](http://www.amf.se)). Till följd av den ekonomiska utvecklingen initierade AMF Pensions nuvarande VD, Ingrid Bonde, en förändringsprocess mot de rörliga lönesystem som pensionsbolaget tidigare nyttjade. Det var i samband med denna process som uppgifterna om de osedvanligt höga pensionsersättningarna kom att uppmärksammas.

Den 14 mars i år framkom att AMF betalat ut sammanlagt 7,7 miljoner kronor i bonusar till sina direktörer, trots att bolaget under föregående år minskade sin avkastning och sänkte pensionerna för 350 000 pensionärer. Efter ett krismöte med AMF:s ledning meddelas att tre högt uppsatta chefer avstår från sina bonusar. Tre dagar senare avskedas AMF:s vice VD Ingvar Skeberg, efter uppgifter om att denne flyttat sitt sparande strax innan AMF skrivit ner värdet på pengarna. I samband med detta framkommer även att den då redan pensionerade före detta VD:n Christer Elmehagen flyttat sitt pensionssparande (DI, 090314).

AMF-härvan fördjupas då Svenska Dagbladet den 21 mars avslöjar att Christer Elmehagen får sammanlagt 104 miljoner kronor i lön och pension för tio års arbete (SvD, 090321). Något som gör att allt starkare kritik riktas mot Wanja Lundby-Wedin, eftersom hon varit med om att underteckna samtliga fem årsredovisningar där summorna fastställts. LO-ordföranden kommenterar pensionsavtalet med att hon känner sig lurad och uppmanar, i ett brev till AMF:s oberoende revisorer, att granska två dokument som hon menar tidigare varit okända för henne. Kort därefter meddelar Lundby-Wedin, genom ett pressmeddelande från LO, att hon ångrar att hon inte efterfrågat det avtal som ersättningskommittén gjort angående VD:s lön och villkor, och lovar samtidigt att händelserna inte ska upprepas. Kritiken mot LO-ordföranden fortskrider dock och flera ledarskribenter, för såväl socialdemokratiska som oberoende borgerliga tidningar, kräver Wanja Lundby-Wedins avgång.

När revisorsutredningen, som bland annat konstaterade att styrelsen inte fått kännedom om viktiga detaljer i Christer Elmehagens pensionsvillkor, tillkännagavs i media fick AMF-skandalen en avgörande vändpunkt. Genom utredningen bekräftades att Wanja Lundby-Wedin faktiskt talat sanning, då hon framhöll att hon blivit förd bakom ljuset. Något som med all sannolikhet möjliggjorde att Lundby-Wedin fick förtroendet att sitta kvar vid sin post. Många av medlemmarna var emellertid, även efter att utredningen offentliggjorts, kritiska mot LO-ordföranden. I en artikel i DN (090404) publicerades exempelvis resultatet från en Synovateundersökning, som visade att femtio procent av befolkningen ville att Wanja Lundby-Wedin skulle avgå som LO-ordförande medan enbart en fjärdedel ville att hon skulle stanna kvar vid sin post. I samma artikel menade Sören Holmberg, professor i statsvetenskap vid Göteborgs universitet, att siffrorna med all tydlighet bekräftade den förtroendekris Wanja Lundby-Wedin hamnat i (ibid.). Som ett förmodat resultat av kritiken meddelade Lundby-Wedin senare att hon skulle lämna flera av sina styrelseuppdrag, däribland det i AMF Pension.

## 4. Analys

---

*I följande avsnitt kommer det empiriska materialet att diskuteras utifrån de teoretiska grunderna. Inledningsvis analyseras, med hjälp av Bitzers teori, AMF-härvans retoriska situation. Därefter diskuteras, utifrån statusläran, vilka retoriska strategier som låg till grund för Wanja Lundby-Wedins försvar. Slutligen utvärderas vilka konsekvenser LO-ordförandens agerande fick för hennes förtroende.*

### 4.1 Den retoriska situationen

Som nämndes i det teoretiska avsnittet, kan en retorisk situation uppstå genom behovet av att förmedla någon typ av information. I relation till AMF-härvan skapas den retoriska situationen då Lundby-Wedin tvingas hitta en lämplig strategi för att ge en trovärdig och förtroendeingivande förklaring till vad som hänt. I rollen som ordförande för LO blir Wanja Lundby-Wedin organisationens ansikte utåt, vilket gör att hon också personifieras med organisationen och i detta sammanhang därför också identifieras med problemet. På så sätt är det inte bara förtroendet för organisationen i stort, utan även Lundby-Wedins kompetens och yrkesroll, som sätts på spel. LO-ordförandens uttalanden syftar därav dels till att upprätthålla förtroendet för styrelsen och LO i stort, och dels till att rädda hennes eget anseende.

AMF-skandalens tvingande behov, eller *exigence*, uppstår i min mening framförallt genom mediernas kritiska framställning av Wanja Lundby-Wedins motsägelsefulla agerande. Det faktum att hon som styrelseledamot varit med om att bevilja direktörer bonusar för mångmiljonbelopp, trots att hon tidigare uttalat stark kritik mot "giriga direktörer" ger alltså upphov till ett tydligt retoriskt problem. Situationens centrala problematik berör således värderingsaspekter, där LO-ordförandens godkännande av pensionsavtalen strider mot organisationens grundläggande värden om att försöka driva ned höginkomsttagarnas löner. Genom detta motsägelsefulla agerande ökar alltså risken att mottagarna inte längre uppfattar LO som den solidariska organisation som fackföreningen vill identifiera sig med. Något som i sin tur kan komma att ge upphov till ett bristande förtroende. Därmed handlar en stor del av Lundby-Wedins kommunikativa insatser om att försöka återupprätta förtroendet samt återställa ledningens auktoritet. Den stundande ekonomiska krisen kan tänkas ha förvärrat situationen ytterligare, då oroliga tider enligt mig borde ge en större anledning att ifrågasätta höga bonusavtal. Särskilt då AMF under föregående år visade dåliga resultat. På så sätt innefattar situationens exigence även ekonomiska aspekter.

Den retoriska situationens *audience*, alltså målgrupp eller publik, utgörs i första hand av medieaktörerna, LO:s medlemmar samt av de pensionärer som drabbats av AMF:s återtag. Sekundärt utgörs publiken av hela det svenska folket och andra relevanta samhällsaktörer, såsom politiker. Flertalet av mottagarna var troligtvis inte personligt berörda av händelserna, men involverades ändå indirekt genom det stora utrymme som AMF-härvan gavs i media. Eftersom journalisterna principiellt sett har en kritiskt granskande funktion, frambringar de ofta en ofördelaktig bild som ökar risken för övriga målgruppers misstro. Utan avslöjandena i media hade därför händelsen troligtvis inte lett till någon förtroendekris för Lundby-Wedin och LO. Medieaktörerna utgör på så sätt i detta fall en mycket problematisk målgrupp, särskilt eftersom de ges tolkningsföreträde framför andra intressenter. Att få medierna att framställa ledningens agerande i positiv bemärkelse blev därför något av ett huvudsyfte för Wanja Lundby-Wedins retoriska insatser.

Mediernas roll och tendens till negativa framställningar kan även tänkas utgöra situationens *constraints*, eller begränsande omständigheter. Genom sitt tolkningsföreträde har medieaktörerna makten att styra över vilken information som förmedlas och hur detta görs, vilket förlänger det fysiska avståndet mellan Wanja Lundby-Wedin och publiken. På så sätt kan media även komma att färga attityden hos övriga målgrupper. Något som gör att det blir upp till medierna att avgöra huruvida situationen kan ses som en skandal eller inte. Ett annat hinder för kommunikationsförmedlingen är att Wanja Lundby-Wedin tvingas åta sig dubbla roller, dels som ordförande för LO och dels som styrelseledamot för AMF. Därmed måste hon förmedla ett budskap som står i enlighet med såväl Svenskt Näringslivs och övriga styrelseledamöters uppfattningar som med LO-medlemmarnas gemensamma värderingar.

#### 4.2 Försvarsstrategierna

Retorikens statuslära kan vara ett användbart verktyg för att se hur Wanja Lundby-Wedins försvarsstrategi är uppbyggd. Genom att följa utvecklingen av LO-ordförandens uttalanden i media efter händelserna kring AMF:s pensionsavtal kan hennes kommunikativa insatser för att återupprätta förtroendet vidare diskuteras. Nedan följer Lundby-Wedins uttalanden i nyhetssändningarna, utdrag från pressmeddelanden samt analysen som gjorts utifrån dessa. Språket i uttalandena är utformat så autentiskt som möjligt, vilket kan bidra till diverse språkliga fel såsom ofullständiga meningar. De datum som citaten refererar till avser dagen då uttalandena först gjordes.

Wanja Lundby-Wedin svarar inledningsvis på kritiken som riktats mot henne med att hon känner sig lurad och att hon inte varit med om att fatta några sådana beslut. LO-ordföranden tycks vara påtagligt upprörd över det belopp som betalats ut till Elmehagen, men vill alltså inte kännas vid att hon varit med om att godkänna avtalen.

**L-W:** ”Jag känner mig lurad. Jag trodde att jag visste vilket avtal som gällde för vår VD, men nu när jag ser de avsättningar som är gjorda på senare år känner jag inte igen mig i det.”  
(SVT rapport, 23/3 2009)

Eftersom AMF:s styrelse har det övergripande ansvaret för utbetalningarna, går det inte att frånkomma att det är styrelseledamöterna som måste stå till svars för Elmehagens pensionsavtal. Därmed kan användningen av statuslärans första nivå, *status coniecturae*, uteslutas. Omvärldens reaktioner på det belopp som betalats ut tycks även bekräfta att handlingen är, om inte annat, moraliskt felaktig. På så sätt är det inte heller möjligt att använda *status finitionis* som försvarsstrategi. Istället för att bestrida faktamässiga eller definitionsmässiga frågor, framhöll Lundby-Wedin alltså att hon blivit vilseledd och därför inte kunnat uppfatta utbetalningarnas omfattning. Försvaret kan därmed anknytas till *status qualitatis*, då hon anspelade på en rad yttre faktorer som skulle användas som förklaring till handlingarna. Utöver att hon inte givits tillräcklig information om pensionsavtalet, var Lundby-Wedin noga med att påpeka att det inte bara var hon, utan hela styrelsen, som varit med om att fastställa avtalen. Något som åskådliggörs genom citatet nedan.

**Reportern:** ”Elmehagens avtal finns angiven i varje årsrapport som du har skrivit under. Hur kan du då vara grundlurad?”

**L-W:** ”Det gäller ju inte bara mig, det gäller ju hela styrelsen.” (ibid.)

Att föra över skulden på andra och framhålla otillräcklig information som anledning för de omfattande utbetalningarna tycks i detta fall inte vara en helt fördelaktig förklaring, eftersom uppgifterna var offentliga och fanns lättillgängliga via internet. Som högavlönad styrelseledamot borde det enligt mig även vara hennes skyldighet att kontrollera avtalens villkor innan hon godkänner och skriver under dem. Det faktum att hon, som LO-ordförande, dessutom drivit hård kritik mot höga direktörlöner och höga förmåner samtidigt som hon varit med att godkänna VD:s ersättningsnivåer vid ett flertal årsredovisningar gör att hennes förklaring i mina ögon blir än mer bristfällig. Till hennes fördel kan dock sägas att hon i uttalandet framhåller att styrelsen fattat ett beslut om att snabbt utreda oklarheterna.

L-W: ”Vi har fattat ett beslut att det ska avsättas pengar, en viss procent av hans lön, under de här två och ett halvt åren som han gick över, utöver sin ordinarie pensionsålder. Jag känner inte igen det här beslutet så jag är glad att vi fattat ett beslut att snabbt utreda det här.” (ibid.)

Genom att understryka att ett beslut fattats om en snabb utredning av fallet undviker Lundby-Wedin att dras in i onödiga spekulationer om eventuella syndabocker och kan istället hänvisa till, och lägga fokus på, framtida uppgifter. Genom att ta upp att styrelsen verkar för en utredning i frågan skapas också uppfattningen att hon och övriga styrelseledamöter tagit till sig kritiken och ser allvarligt på problemet. Lundby-Wedins hänvisning till utredningen, som innebar att externa revisorer granskade styrelsens beslut, skulle även kunna ses som en form av *status translationis*. Detta, då LO-ordföranden på så vis låter någon utomstående bedöma handlingens karaktär.

Ett par dagar senare uttrycker Wanja Lundby-Wedin, i ett pressmeddelande från LO, att hon ångrar att hon inte efterfrågat det avtal som ersättningskommittén gjort angående Elmehagens lön och pensionsvillkor. Vidare uttalar LO-ordföranden att hon inser att hon inte borde ha nöjt sig med kommitténs förklaring utan krävt en vidare granskning av de höga pensionsinbetalningarna.

”Jag är arg och besviken över att det tydligen finns hemliga papper inom AMF som ger en annan bild av VD:s ersättningar än den jag fått i styrelsen. Jag ångrar samtidigt att jag inte efterfrågade det avtal som ersättningskommittén träffat angående VD:s lön och pensionsvillkor.”

(Bilaga 1: Pressmeddelande från LO, 25/3 2009)

Från att ha överfört skulden på yttre omständigheter medger alltså Lundby-Wedin i pressmeddelandet att hon själv begått ett misstag. Även om hon fortfarande hänvisar till dokument som säger att hon inte känt till, framgår det nu klart att hon är ångerfull. Försvarsstrategin kan därmed liknas vid statuslärans *deprecatio*, då hon ber om ursäkt men samtidigt framhåller att hon ifrågasatt de höga summorna. Förhoppningen med att inta denna mer defensiva hållning är av allt att döma att väcka sympati och hålla tillbaka kraven inom LO på hennes avgång. I samma pressmeddelande utlovas nämligen också att händelserna inte kommer att upprepas och att styrelsearbetet kommer att förbättras i syfte att förhindra liknande problem i framtiden.

”Vi ska nu dra lärdom av vad som har hänt och skärpa kampen mot orimliga ersättningar och säkerställa att allt går rätt till. Vår ambition är att sätta en ny standard för ett sådant styrelsearbete. Därför förbereds nu ett flertal beslut i LO:s styrelse.” (ibid.)

Att förmedla en offentlig ursäkt kan tänkas tillhöra något av retorikens *decorum*, eftersom man först då visar att man tagit till sig kritiken och ser allvarligt på problemet. Lundby-Wedins avbön ökar därför, enligt mig, möjligheten till att mottagarna känner sympati och medkänsla gentemot henne. Ursäkten kan på så vis betraktas som en form av *benevolus*, alltså ett försök att skapa välvillighet till talaren. Något som i min mening en mycket viktig aspekt när det gäller att återupprätta förtroende.

Det är emellertid anmärkningsvärt att Lundby-Wedin väljer att kommunicera ursäkten genom ett pressmeddelande. I ett läge där hon verkligen skulle behöva synas och öppet förklara sig inför medlemmarna för att återupprätta sitt förtroende, valde hon att förmedla sin ursäkt genom ett skriftligt pressmeddelande utan möjlighet till frågor eller feedback från mottagarna. Något som, enligt mig, borde öka den mentala distansen mellan henne och mottagarna och därigenom även förhindra ett återupprättande av förtroendet för både henne personligen och för LO i stort. Att undvika journalisternas och reporterernas kritiska frågor var dock, av allt att döma, tänkt som ett strategiskt drag. Kort efter att pressmeddelandet som förmedlade den offentliga ursäkten skickades ut till media, lades nämligen en bandad inspelning ut på LO:s hemsida där Wanja Lundby-Wedin talade direkt in i kameran och till folket. På så sätt kunde LO-ordföranden förmedla sitt budskap ur en fördelaktig vinkel, och undvika mediernas granskande frågor som annars skulle ha kommit att bli ett stort hinder för hennes urskuldande förklaring. I webb-tv-talet underströk Lundby-Wedin att händelserna var allvarliga och att hon naturligtvis såg allvarligt på kritiken från medlemmarna. Samtidigt framhöll hon att hon tänkte fullfölja sitt uppdrag och sitta kvar som ordförande för LO.

**L-W:** ”Jag har fått ett uppdrag och jag tänker fullfölja det så länge som de som har gett mig uppdraget, alltså medlemmarna, vill att jag ska ha det. Det är ett ansvar jag har.”

(Webb-TV, LO:s hemsida, 26/3 2009)

Den beslutsamhet som Lundby-Wedin uttrycker i frågan om hon ska sitta kvar som LO-ordförande får det att framstå som en självklarhet att hon ska behålla sin post. I uttalandet anspelar hon på att det är medlemmarnas önskan att hon ska stanna kvar, vilket i min mening är anmärkningsvärt efter den massiva kritik hon fick från många av just LO:s medlemmar. Utan journalisternas kritiska frågor blir denna aspekt dock inte särskilt påtaglig. Istället

framstår det, genom betoningen på att det är *hennes ansvar* att fullfölja sitt uppdrag, som en moralisk plikt att sitta kvar vid posten som ordförande. Lundby-Wedin framhåller även i det webbaserade framträdandet återigen de dokument som hon menade hade undanhållits henne och som kunde förklara de stora utbetalningarna som gjorts till Elmehagen. Precis som i pressmeddelandet betonas också i hennes tal de förslag till åtgärder som AMF Pensionsstyrelse lagt fram i syfte att undvika liknande händelser i framtiden. I stort sett tycks webb-tv-talet alltså enbart vara en upprepning av vad som sades i pressmeddelandet från LO. Huvudtanken med den återupprepade förklaringen är med all sannolikhet att få folket och medierna att känna sig tillfreds och inte fråga mer om ämnet.

Övergripande kan alltså sägas att Wanja Lundby-Wedin använt sig av två retoriska strategier för att återupprätta hennes eget och organisationens förtroende. Inledningsvis nyttjade hon *status qualitatis*, då hon ansåg sig blivit lurad och förd bakom ljuset. Förklaringen tycktes främst syfta till att distansera sig själv och sina egna handlingar från problemet. Efter att kritiken snarare eskalerat än avtagit valde LO-ordföranden att byta strategi och förmedlade istället en ursäkt där hon framhöll att hon ångrade att hon inte mer specifikt ifrågasatt de stora summorna i Elmehagens pensionsavtal. Därmed använde Lundby-Wedin sig således även av statuslärans *deprecatio*.

#### 4.3 Blandade reaktioner

Det kan diskuteras huruvida Lundby-Wedins utgångsläge var gynnsamt eller inte. I en debattartikel från Svenska Dagbladet, framhåller Cecilia Axelsson att ”de senaste veckornas kris skakat hela LO och Lundby-Wedins tidigare oomtvistat starka ställning är underminerad” (SvD, 090407). I motsats till detta antagande menar SVT:s inrikespolitiska kommentator Mats Knutson, i ett inslag i aktuellt att ”Hon [Wanja Lundby-Wedin] har inte så stark ställning inom LO. Hon är ifrågasatt av flera olika skäl. Att LO syns allt mindre i den inrikespolitiska debatten, att man inte har tagit tillräckligt mycket strid mot Lissabonfördraget” (Aktuellt, 090323). Det råder således delade meningar om huruvida Wanja Lundby-Wedin ansågs som en stark företrädare för LO innan AMF-härvan tillkännagavs. Oavsett hur starkt stödet var innan de omtalade händelserna ägde rum, tycks det emellertid vara ett faktum att Lundby-Wedins ställning var bra mycket svagare efter det att skandalen brutit ut. Något som bland annat kan åskådliggöras genom den synovateundersökning som publicerades i DN den fjärde april, vilken beskrivs i avsnitt 3.3.



Händelserna kring AMF-härvan har stora likheter med bonusskandalen i BPA 1993, då dåvarande LO-ordföranden Stig Malm starkt kritiserades för att ha godkänt ett antal generösa fallskärmsavtal (Fokus, 090327). I motsats till Wanja Lundby-Wedin tvingades dock Stig Malm avgå från sin post som LO-ordförande. Detta trots att det, som i fallet med AMF, inte stod någonting om summorna i årsredovisningen (Rapport, 090324). Utöver den starka kritiken från LO-medlemmarna och medierna, fanns det alltså ett tidigare liknande exempel som talade för att Wanja Lundby-Wedin skulle avgå. Att hon ändå fick sitta kvar vid sin post som LO-ordförande skulle därför kunna ses som en indikation på att hennes försvarsstrategi varit framgångsrik.

I min mening var det dock nog mer avsaknaden av en given efterträdare, snarare än en skicklig retorisk insats som bidrog till att Lundby-Wedin fick sitta kvar. Om LO:s styrelse istället beslutat att avsätta sin ordförande är det tänkbart att organisationen utåt sett skulle ha uppfattats som splittrad och svag. Genom att uttrycka sitt stöd för Lundby-Wedin kunde LO istället ses som en enad organisation med stark intern tilltro. Samtidigt bör framhållas att Wanja Lundby-Wedin faktiskt talat sanning då hon menade att hon blivit vilseledd, vilket påvisades av de oberoende revisorernas utredning. En annan viktig aspekt som bidrog till att hon slutligen vann LO-styrelsens förtroende var, i min mening, att hon varit relativt konsekvent i sina uttalanden. Även om Lundby-Wedin delvis ändrade strategi, från ett offensivt till ett mer defensivt försvar, frångick hon aldrig det faktum att hon känt sig förd bakom ljuset. På så vis var Lundby-Wedins budskap, enligt mig, både klart och metodiskt.

Sammanfattningsvis kan sägas att tre huvudsakliga faktorer, i min mening, låg till grund för att Wanja Lundby-Wedin lyckades återvinna styrelsens förtroende och därmed kunde sitta kvar vid sin post. För det första tycktes det handla om ett strategiskt drag från styrelsens sida, då avsättandet av ordföranden troligtvis skulle få negativa konsekvenser för organisationen utåt sett. Därutöver legitimerades Lundby-Wedins försvar genom att hon dels talade sanning och dels var konsekvent i sina uttalanden. De två sistnämnda aspekterna är, enligt mig, också en förutsättning för att ett försvar ska kunna godtas av kritiker och andra utomstående aktörer.

## 5. Avslutning

---

*I detta avslutande kapitel diskuteras studiens problematiska aspekter samt förslag till vidare forskning. Vidare framhålls de slutsatser som jag kunnat dra utifrån studiens analys, gällande Lundby-Wedins försvarsstrategier och konsekvenserna av dessa. Slutligen görs en sammanfattning av studiens resultat.*

### 5.1 Diskussion

Studien syftade till att utröna huruvida retoriska strategier kan användas för att återupprätta tilliten vid en förtroendekris. För att få en konkret uppfattning av och praktisk anknytning till detta valde jag att analysera ett aktuellt fall. Precis som jag nämnde i metodkapitlet kan det dock vara känsligt att, utifrån en specifik händelse, dra allmänna slutsatser om försvarsstrategiers verkan. Även om Lundby-Wedins retoriska insatser, i alla fall delvis, tycktes fungera i praktiken är det alltså oklart om detta skulle fungera i andra retoriska situationer och kontexter. För vidare forskning skulle det därav vara intressant med en jämförelse av olika aktörers agerande i liknande förtroendekriser. Exempelvis skulle Wanja Lundby-Wedins försvarsstrategier i samband med AMF-härvan mer ingående kunna jämföras med Stig Malms uttalanden och agerande under BPA-skandalen.

För att begränsa studiens omfattning valde jag i huvudsak att utgå från Bitzers retoriska situation samt retorikens statuslära. En grundligare analys hade emellertid kunnat göras genom att även tillämpa fler teoretiska utgångspunkter, såsom de retoriska begreppen *ethos*, *pathos*, *logos* och/eller *docere*, *movere*, *delectare*. I min mening gav dock de teorier som användes i uppsatsen tillräcklig grund för att få en övergripande bild av hur retoriska strategier kan användas i praktiken.

### 5.2 Slutsats

I syfte att rädda sitt eget anseende, men även för att återupprätta förtroendet för LO i stort, använde sig Wanja Lundby-Wedin huvudsakligen av två retoriska strategier. Inledningsvis svarade LO-ordföranden på kritiken med att hon blivit vilseledd och därför inte kunnat uppfatta utbetalningarnas omfattning. I relation till statusläran kan detta försvar anknytas till status *qualitatis*, då hon hänvisade till en rad yttre faktorer för att förklara handlingarna. Eftersom kritiken fortskred, anspelade Lundby-Wedin ett par dagar senare på att hon ångrade

sig och inte borde ha nöjt sig med ersättningskommitténs förklaring utan krävt en vidare granskning av de höga pensionsbetalningarna. Fortfarande framhöll hon dock att hon inte tilldelats all information. Den andra försvarsstrategin kan därmed liknas vid statuslärans *deprecatio*, då hon bad om ursäkt men samtidigt framhöll att hon ifrågasatt de höga summorna. Detta försvar kom senare att styrkas tack vare den utredning som bekräftade att Lundby-Wedin talat sanning då hon menade att hon blivit förd bakom ljuset.

Eftersom många av medlemmarna, även efter det att utredningen offentliggjorts, fortfarande var kritiska mot LO-ordföranden tycks försvarsstrategierna inte ha varit helt lyckosamma. Något som bland annat kan tänkas bero på Wanja Lundby-Wedins begränsade tillgänglighet i media. Då hon valde att tacka nej till ett flertal intervjuer och istället kommunicerade genom pressmeddelanden begränsades öppenheten gentemot publiken, vilket kan tänkas ha bidragit till ökade konspirationer och stärkt kritik. Å andra sidan var försvarsstrategierna framgångsrika i den mening att Lundby-Wedin gavs fortsatt förtroende av LO:s styrelse. Skälen till detta var troligtvis dels strategiska, för att minska uppfattningen om en splittrad organisation och för att det inte fanns någon given efterträdare, och dels praktiska, då hon var saklig och konsekvent i sina uttalanden samtidigt som det senare kunde påvisas att hon inte hade ljugit.

### 5.3 Sammanfattning

Uppsatsen avsåg diskutera huruvida Wanja Lundby-Wedin använde sig av retoriska strategier för att återfå förtroendet efter AMF-skandalen. För att utreda detta analyserades inledningsvis den retoriska situationen utifrån Bitzers teori, varefter LO-ordförandens uttalanden i media diskuterades med hjälp av retorikens statuslära.

Resultaten av studiens analys visade att AMF-härvans retoriska situation skapades då Wanja Lundby-Wedin tvingades hitta en lämplig strategi för att på ett förtroendeingivande och övertygande sätt förklara vad som hade hänt. Genom mediernas kritiska framställning formades och förstärktes uppfattningen om att LO-ordföranden agerat felaktigt. Något som gav upphov till situationens *exigence*, eller tvingande behov. Vidare utgjordes den retoriska situationens målgrupp eller publik, alltså *audience*, primärt av medieaktörerna, LO:s medlemmar samt av de pensionärer som drabbats av AMF:s återtag. Övergripande innefattade publiken dock hela det svenska folket och andra relevanta samhällsaktörer, såsom politiker. Situationens begränsande omständigheter utgjordes dels av medieaktörernas

tolkningsföreträdare samt tendens till negativa framställningar, och dels av det faktum att Lundby-Wedin måste förmedla ett budskap som skulle stå i enlighet med såväl Svenskt Näringslivs och övriga styrelseledamöters uppfattningar som med LO-medlemmarnas gemensamma värderingar.

I relation till statusläran använde sig Lundby-Wedin i huvudsak av två retoriska strategier. I det första skedet, som kan anknytas till *status qualitatis*, menade LO-ordföranden att hon blivit förd bakom ljuset, då hon inte givits tillräcklig information om pensionsavtalens villkor. Därav ville hon inte kännas vid att hon varit med om att godkänna avtalen. I samband med detta var Lundby-Wedin även noga med att påpeka att det inte bara var hon, utan hela styrelsen, som varit med om att fastställa avtalen. Inledningsvis anspelade alltså LO-ordföranden på otillräcklig information, samtidigt som hon framhöll andra styrelseledamöters skuld och ansvar. Efter ett par dagar uttryckte Lundby-Wedin emellertid att hon ångrade att hon inte efterfrågat ersättningskommitténs dokument angående Elmehagens lön och pensionsvillkor, samtidigt som hon fortfarande framhöll att hon ifrågasatt de höga summorna. Den andra försvarsstrategi som Lundby-Wedin nyttjade kunde därmed liknas vid statuslärans *deprecatio*.

Wanja Lundby-Wedins förklaringar fick blandade reaktioner av omvärlden. Många av LO-medlemmarna var, även efter det att skandalen tonats ned, fortfarande kritiska mot ordföranden. Andra medlemmar, och framförallt LO:s styrelse, gav dock Lundby-Wedin fortsatt förtroende. Något som resulterade i att LO-ordföranden fick sitta kvar vid sin post. Användningen av de retoriska strategierna tycks därför, i detta fall, varit förhållandevis framgångsrik.

## 6. Referenslista

### 6.1 Tryckta källor:

Backman, Jarl (1998): *Rapporter och uppsatser*. Studentlitteratur: Lund.

Benoit, William L. (1995): *Accounts, excuses and apologies: a theory of image restoration strategies*. Albany: State Univ. of New York Press.

Johansen, Winni & Frandsen, Finn (2007): *Krisekommunikation. Når virksomhedens image og omdømme er truet*. Forlaget Samfundslitteratur: Fredriksberg.

Johansson, Patrik (2004). *I skandalens spår: minskad legitimitet i svensk offentlig sektor*. Förvaltningshögskolan, Göteborgs universitet: Göteborg.

Lindqvist Grinde, Janne (2008): *Klassisk retorik för vår tid*. Studentlitteratur.

Palm, Lars & Falkheimer, Jesper (2005): Förtroendekriser – Kommunikationsstrategier före, under och efter. *Krisberedskapsmyndigheten (KBM)*. No 2005:5.

Sigrell, Anders (2008). Temaintro: Kriskommunikation. *Rhetorica Scandinavica*. No 46, 7-9.

### 6.2 Elektroniska källor:

AMF:s hemsida:

<http://www.amf.se/templates/Page.aspx?id=2005>

Bitzer, Lloyd F.(1997): *Den retoriske situation*. I *Rhetorica Scandinavica*. No 3, 6 -17.

[http://www.retorikforlaget.se/rhetorica/pdfz/Bitzer\\_RhS3\\_1997.pdf](http://www.retorikforlaget.se/rhetorica/pdfz/Bitzer_RhS3_1997.pdf)

LO:s hemsida:

[www.lo.se](http://www.lo.se)

Hedquist, Rolf (2002): *Trovärdighet – en förutsättning för förtroende*. Styrelsen för psykologiskt försvar. Rapport 182.

<http://www.psyccdef.se/Global/PDF/Publikationer/trovardighet.pdf>

Vatz, Richard E. (2000): *Myten om den retoriske situation*. I *Rhetorica Scandinavica*. No 15, 4-13. [http://www.retorikforlaget.se/rhetorica/pdfz/Vatz\\_RhS15\\_2000.pdf](http://www.retorikforlaget.se/rhetorica/pdfz/Vatz_RhS15_2000.pdf)

### 6.3 Artiklar:

Axelsson, Cecilia: "Hon har inte råd med minsta lilla skandal", *Svenska Dagbladet*, 7 april 2009. [http://www.svd.se/naringsliv/nyheter/artikel\\_2706145.svd](http://www.svd.se/naringsliv/nyheter/artikel_2706145.svd)

Bolander, Hans: "Uselt år gav chefsbonus", *Dagens industri*, 14 mars 2009. <http://di.se/Nyheter/?page=/Avdelningar/Artikel.aspx%3FO%3DRSS%26ArticleId%3D2009%255C03%255C14%255C328785>

Engzell-Larsson, Lotta: "Stig Malm: 'Wanja har inga Fiender'", *Fokus*, 27 mars 2009. <http://www.fokus.se/2009/03/wanja-har-inga-fiender/>

Nordenskiöld, Tomas: "Varannan svensk vill att LO-basen avgår", *Dagens Nyheter*, 4 april 2009. <http://www.dn.se/ekonomi/varannan-svensk-vill-att-lo-basen-avgar-1.837913>

Stockholm TT: "Förra chefen kostar AMF 104 miljoner", *Svenska Dagbladet*, 21 mars 2009. [http://www.svd.se/nyheter/inrikes/artikel\\_2625895.svd](http://www.svd.se/nyheter/inrikes/artikel_2625895.svd)

### 6.4 Övriga källor:

Knutson, Mats. "Det skadar förtroendet", intervju i Aktuellt, SVT 1, 23 mars 2009. [http://svtplay.se/v/1491649/aktuellt/mats\\_knutson\\_det\\_skadar\\_fortroendet](http://svtplay.se/v/1491649/aktuellt/mats_knutson_det_skadar_fortroendet)

Lundby-Wedin, Wanja. "Wanja kommenterar AMF i Webb-TV", framförande i webb-tv på LO:s hemsida, 23 mars 2009. [http://loftp.lo.se:8888/Wanja\\_AMF\\_c.wmv](http://loftp.lo.se:8888/Wanja_AMF_c.wmv)

Lundby-Wedin, Wanja. "LO-basen bryter tystnad om pensionsavtal", intervju i Rapport, SVT 2, 23 mars 2009. [http://svtplay.se/v/1491473/rapport/lo-basen\\_bryter\\_tystnad\\_om\\_pensionsavtal](http://svtplay.se/v/1491473/rapport/lo-basen_bryter_tystnad_om_pensionsavtal)

Malm, Stig. "Kommentarer om bonusavtalet", intervju i Rapport, SVT 2, 24 mars 2009. [http://svtplay.se/v/1493180/rapport/forre\\_lo-ordforanden\\_stig\\_malm\\_om\\_bonusavtalet](http://svtplay.se/v/1493180/rapport/forre_lo-ordforanden_stig_malm_om_bonusavtalet)